

PADJELANTA/ BADJELÁNNDANATIONALPARK

I VÄRLDSARVET LAPONIA

DET HÖGA LANDET

KATARINA PARFA KOSKINEN, STÁLOLUOKTA

”DET KÄNNES TRYGGT ATT RENARNA ÄR HÄR”

Paradiset. Det är Stálo. Det är hemmet. Badjelánnda är var jag mår som bäst, både kroppsligt och själsligt. Alla sysslor är praktiska och fysiska. Hålla på med veden. Fiska och baka bröd. Jag är fascinerad av den frihet jag fick ha som barn. Jag sprang omkring, till synes hur som helst och hur lång tid som helst. Jag har inget minne av att någonsin ha tråkigt. Att gå och lägga sig i kåtan till de vuxnas småprat och knastret från elden, vakna till doften av kaffe och samma ljud, som om elden hade brunnit hela natten. Min morfar sa att vi i dag bygger så mycket väggar om oss att vi knappt känner varandra. Det är sant. Det var en fantastisk uppväxt att bo i kåtan och steka fisk över elden.

Badjelánnda är vidsträckt. Utsikt. Vidder. Det är lätt att färdas, antingen över stora vatten eller backar med prunkande växtlighet. Jag tycker om leden också. Den är väldigt varierad. Jag har varit stugvärd i Duottar och spenderat tid i molnen. Det tog ett tag innan jag fattade att det inte bara var dimma. Det ligger ju så högt. Du går ledigt åt alla håll och vid snölegorna finns blomsterängar. I Darreluoppal brukade vi stanna och fiska om våren.

Det är en och en halv mil från Stálo till det som i Sverige kallas otillgänglighetspunkten och det är skönt. Badjelánnda är otroligt fina sommarland. Det känns tryggt att renarna är här och har det bra.

”Vi bor i ett världsarv som är för naturen och kulturen, så lustigt nog är vi också skyddade. Om vi förvaltar det väl är det en otrolig styrka.”

Produktionsår 2026 Foto: Carl-Johan Utsi

Världens vackraste kyrka?
Kyrkkåtan i Stáloluohta byggdes under ledning av Isak Parffa och invigdes 1971. Sommartid hålls kyrkhelger och gudstjänster.

Fjällhed
61%

Vatten
16%

Fjälllång
10%

Blockmark
10%

Annat
3 %

PADJELANTA/BADJELÁNNDÁ NATIONALPARK VÄRLDSARVET LAPONIA

- AREAL: 2002 km²
- INVIGNINGSÅR: 1962
- NÄRMASTE ORTER: Jåhkåmåhkke/Jokkmokk, Sulitjelma
- SAMEBYAR: Sirges, Jåhkågaska tjiellde och Tuorpon
- LÄN: Norrbotten

DET GRÖNA HÖGLANDET

Badjelánnda – det övre landet – är det samiska namnet på markerna mellan Sareks högfjäll och Norges fjordar. Hit har renar vandrat under årtusenden för att kalva och äta sig starka på sommarbete. Den kalkrika berggrunden, höga nederbörden från Atlanten och snön som smälter sent på sommaren har skapat örtrika gräsängar.

Badjelánnda skiljer sig från grannen Sarek genom att fjällen är mjukare och sikten längre. De stora fjällsjöarna – Virihávrrre, Vásstenjávrrre och Sáluhávrrre – ligger till stor del ovan trädgränsen. Större fjällsjöar finns annars vanligen i björkskogen. Flera turiststugor ligger i de samiska vistena, som under sommaren sjuder av liv för att under vintern gå tillbaka till en mer stillsam tillvaro.

Fjällsjöarna skulle en gång däckas upp, men värnades och skyddades för framtiden, och det var framförallt den särpräglade florán som gjorde att markerna utnämndes till nationalpark. Genom området går både den lättvandrade Badjelánndaleden och en del av Nordkalottleden.

1996 blev Badjelánnda en del av världsarvet Laponia.

DEN VÄLKOMNANDE LEDEN

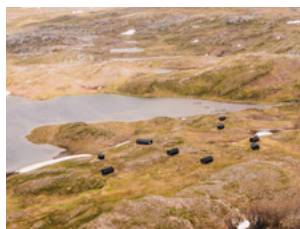
Badjelánnda har lättvandrad terräng. Badjelánndaleden är en sommarled som är spångad långa sträckor. Över bäckarna finns säkra broar och avståndet mellan stugorna är lämpliga dagsetapper.

Foto: Jan-Erik Nilsson

DARRELUOPPAL

Darreluoppal är ett gammalt viste för Tuorponsamerna. Här vidgar sig den branta dalen Darrevuobme (Tarradalen) och älgar betar i deltalands vidensnär.

DUOTTAR

Stuglägret högst upp på Badjelánndaleden. Här ligger snön länge och isen går sent. Marken är rik på både växter och fornlämningar. Renhjordarna flyttar förbi vår och höst.

Foto: Carl-Johan Utsi

STÁLOLUOKTA

Namnet betyder Stållos vik. Den mytiska jätten Stálo är skrytsam och skräckinjagande. Det till trots är Stáloluokta en idyllisk plats, samebyn Tuorpons vackra storviste där spåren av människor går tillbaka till stenåldern.

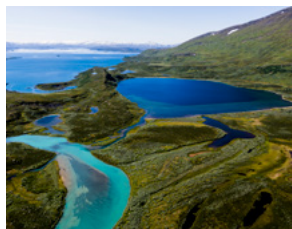

Foto: Carl-Johan Utsi

ÁRASLUOKTA

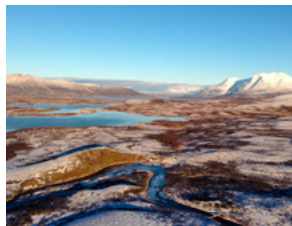
Turiststugorna ligger mitt i huvudvistet för samebyn Jáhkågaska tjiellde. Om byn är tom när du vandrar förbi kan byborna ha hastat iväg på kalvmärkning.

Foto: Jörgen Wiklund

LÅDDEJÁHKÅ

Stugorna ligger intill Låddejáhkå som betyder fågelbäcken. I Badjelánnda finns allt från fjällpipare och rödbenor till blåhakar och lappsparvar. Simsnäppor, alfåglar och bergänder.

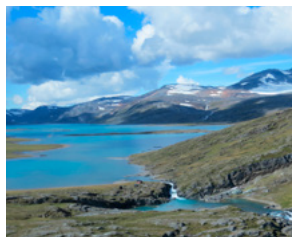
GISURIS

Platåerna där det mysiga stuglägret ligger var en gång delta-platåer i en issjö – uppdämda av glaciäris. I deltat strandade isberg. När de smälte skapades enorma, djupa gropar, så kallade dödisgropar.

STÁDDAJÁHKÅ

Stigen följer den vida dalens kant fram till stuglägret. I söder vakar fjället Jiegnjáffo. Här bor man på en plats där renar rofyllt betar och fåglar trippar runt. Stillhet.

SÅRJÁSJÁVRRE

Den lilla stugan vid sjöns utlopp är en av STF:s äldsta fjällstugor. I sydväst ligger det väldiga Sulidälbmámassivet. Ett högsommarland med vatten turkosblått av jökelslam.

VÅRT OCH VÄRLDENS ARV

Badjelánnda är en del av Unescos världsarv Laponia, som också omfattar nationalparkerna Sarek, Stora Sjöfallet/Stuor Muorкке och Muddus/Muttos tillsammans med bland andra Stubbá och Sjávnja naturreservat. Världsarvet skapades för att bevara naturen och den levande samiska kulturen med mångtusenåriga rötter i landskapet.

Foto: Dan Ojanlatva

NATURUM LAPONIA

Vid Stora Sjöfallet/Stuor Muorкке ligger besökscentret naturum Laponia. Utställningen på naturum berättar om hela världsarvet Laponia, där Badjelánnda ingår. Här kan du äta lokala råvaror, leka med barnen och få tips om var du kan vandra.

Foto: Carl-Johan Utsi

ÁLGGAVÁRRE KAPELL

Mitt på samebyn Jåhkågaskkas sommarland finns rester efter gruvdrift och ett litet kapell som visar hur området här var en del av världen redan på 1600-talet. Här hålls ibland gudstjänst om sommaren.

VITA VIDDER

Vintern är lång och vit i Badjelánnda. Sommaren kommer med kraft och försvinner på ett ögonblick. Vintertid samlas tusentals ripor i dalgångarna och järvar lufsar på snötäcket.

Foto: Elena Volkoplova

FJÄLLSKULPTURER

Mitt på fjället står raukar av kalkmarmor som har stått emot årtusenden av erosion. Badjelánnda ligger på fjällberggrund, en yngre berggrund än urbergen österut i Laponia. Fjällberggrundens kalk ger oss dessa säregna raukar – och en underbar flora!

FISKRIKA VATTEN

Vattnet växlar färg när glaciärernas dovt färgade vatten blandas med jokkarnas kristallklara källvatten. I sjöar, älvar och bäckar simmar både röding och öring.

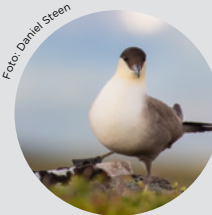

Foto: Daniel Green

BITSK FÅGEL

Lämmelrika är jagar fjällabben över heden. Den kan också småattackera vandrare som kommer för nära boet, så tänk på vart du går.

SKONSAM KÄPP

De långa stavarna med ögla är ett gammalt redskap inom renskötseln, ett mjukt sätt att fånga in renkalvarna för märkning om sommaren.

Foto: Jennie Ruelle

JIEGNÁFFO

Jiegnáffo är Badjelánndas högsta fjäll, populärt bland både botaniker och renar. Viktiga platser har egna jojkar. I Jiegnáffos jojk berättas hur snöfälten lockar stora renhjordar till sig.

Illustration: Lisa Wallin

Foto: Carl-Johan Utsi

Det fanns en tanke om att dämna upp sjöarna och stänga av den sjungande älven Vuojatädno med sitt populära fiske. Sänd en tacksamhetens tanke till älven som fick leva och skyddas för framtiden.

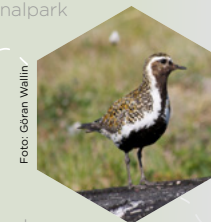
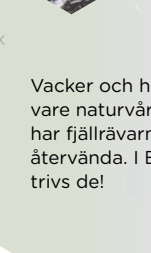

Foto: Göran Wallin

Ljungpipare betraktas som helig. På lulesamiska heter den hudi, vilket syftar på dess melankoliska läte. Ät något innan du går ut på morgonen. Att på tom mage höra ljungpiparen är ett dåligt tecken!

Vacker och hotad. Tack vare naturvårdsinsatser har fjällrävorna börjat återvända. I Badjelánnda trivs de!

Foto: Colin Ward

Vid Branten Áralåbdddä vid Vässtenjávrrs norra strand växer många blommande rariteter med fina namn som smalviva, purpurknipprot och kransrams.

POPULÄRT LÄGE

Nära Gisuris ligger gropar på rad. Nere i dem har björkar sökt skydd och skjutit upp i den annars karga fjällvärlden. Dessa fångstgropar är några av Badjelánndas många spår efter dem som bott här före oss. En gång i tiden har de använts för fångst av vildren.

Runt om finns frodiga renvallar – ängar där renarna har mjölkats. Det finns offerplatser och gravar. Inom hela världsarvet Laponia finns drygt tre tusen kända forn- och kulturlämningar där de äldsta daterats till nära 10 000 år gamla. Över hälften av de funna förlämningarna är härdar – eldstäder – det vill säga spår efter boplatser.

I Badjelánnda finns sommarvisten för tre samebyar och det är inte ett sammanträffande att man hittar spår i naturen nära nutida bosättningar. Människor har alltid letat efter platser med gott om vatten och mat. Man har bosatt sig där djuren har vandrat och där marken välkomnat en. Ser du en härd, låt stenarna ligga. Den kan ha varit där i tusentals år eller vara en eldstad någon fortfarande använder.

”När du går, ta med dig dina spår.”

Per Anders Vannar, renskötare i Sirges sameby

ETT ANPASSAT HUS

Bor samer i kåta? Jodå, men inte lika mycket som förut. Numera används kåtan när ett mobilt hem behövs. Under sommarnätterna när renskötarna är på arbete stiger rök från tältkåtor i Badjelánnda. Här finns också torvkåtor – en stationär, rundad kåta täckt av torv. Vissa används som bostad, de flesta för att baka och röka fisk.

En kåtaplats kan verka tillfällig men familjerna har sina fasta platser som ärvs genom generationer.

Foto: Carl-Johan Utsi

Äldre ledmarkeringar är ofta sparsmakade och passar in i naturen. En speciell sten, placerad där det behövs. Det är svindlande att tänka på alla de som vandrat här långt före oss.

Foto: Anna Rimpö

BRA ATT VETA

Hitta hit

För att besöka Badjelánnda kan du resa från Ritjem (Ritsem), Huhtán (Kvikkjokk) eller komma från Sarek eller norsk sida via Sulitjelma. Genom nationalparken går Badjelánndaleden och delar av Nordkalottleden. Till Stáloluohta finns helikopterturer.

Proviant

I en del av vistena kan du proviantera. Ibland är det möjligt att köpa brödet gáhkku och rökt fisk. Gáhkku gräddas ofta över öppen eld i kåta, så passa på om möjlighet ges.

BLT

Stugorna i området drivs av Bádjelánnda Laponia Turism, BLT, som är samebyarnas egen förening.

Samebyarnas arbetsplats

Om du ser betande renar när du vandrar eller åker skidor, undvik att störa dem. Gör om möjligt en omväg runt djuren eller sitt ner och vänta tills flocken har passerat.

FÖRESKRIFTER

I Badjelánnda är du naturens gäst. Eftersom det är nationalpark finns särskilda regler för besökare. Du får plocka bär och svamp. Du får också göra upp eld med torra grenar eller ordna skydd åt dig när du vandrar. Du kan tälta något dygn på samma ställe. Men du kan inte:

- Avsiktligt störa betande renar och renskötselarbete.
- Skräpa ner.
- Skada eller ta bort mark, sten och växter förutom bär och matsvamp.
- Samla ägg och fånga, skada eller döda djur.
- Jaga och fiska, förutom längs vissa angivna vatten.
- Ta med hund, förutom den 1 januari – 30 april då du kan ta med din kopplade hund.

Renskötselrätten gäller här. Den ger de renskötande samerna rätt att använda mark och vatten för sig och sina djur, till exempel jaga, fiska och köra skoter i arbetet. Fullständiga föreskrifter finns på www.laponia.nu

BLOMSTRANDE REKORD

Ängar. Gräshedar. Kalkklippor. Här blommar över 400 kärllväxtarter. Det är lite av ett rekord för fjällen. Växterna trivs på de vittringsjordar som bildas på kalkberggrund.

RARITETERNA

Två av de mest exklusiva växterna här är raggfingerört och grusnarv. Raggfingerörten har bara tre kända växtplatser på europeiska fastlandet, och en av dem är i Badjelánnda. Närmast finns den på Kalaallit Nunaat (Grönland) och Svalbard.

Illustration: Lisa Wallin

BLOMMANDE SOMMARSNÖ

Fjällsippan gynnas av kalk i marken. Redan i juli får den hedarna att lysa i vitt. Som snö, mitt i sommaren!

Foto: Ann-Catrin Blind

BRA TILL ALLT

Båsskå heter kvanne på lulesamiska. Det är en viktig nyttoväxt i Laponia som växer på fuktig och näringsrik mark. Hela växten går att använda; till medicin, till krydda och till mat. Stjälken kan bli både instrument och pipa.

Foto: Henrik-Mikaël Kihminen

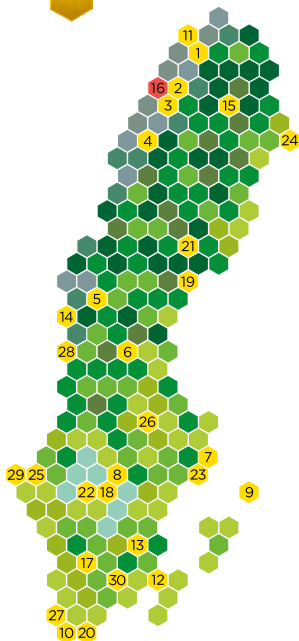
VÅRSOMMARTECKEN

Purpurbräckan blommar ofta direkt efter snösmältningen. Det är en fjällväxt som visar att ny tid är på väg! Den trivs i klippskrevor och vid snölegor, och blommorna är stora med tanke på hur liten den är.

NATIONAL PARKS OF SWEDEN

1. ABISKO Lättillgänglig fjälldal med en ovanligt rik flora.

2. STORA SJÖFALLET / STUOR MUORKKE Mäktiga fjälltoppar, glaciärer och tallurskogar.

3. SAREK Storslagen och krävande vildmark i ett unikt fjälllandskap.

4. PIELJEKAISE Vidsträckta orörda fjällbjörkskogar.

5. SONFJÄLLET Lågfjäll och naturskog med gott om björn.

6. HAMRA En sällsynt helhet av naturliga skogar, myrar och vattendrag.

7. ÄNGSÖ Genuint odlingslandskap med betesdjur och slätter.

8. GARPHYTTAN Äldre odlingslandskap där många sångfåglar har fått en fristad.

9. GOTSKA SANDÖN Unik och sällsamt vacker ö med milsvida sandstränder.

10. DALBY SÖDERSKOG Lummig lövskogslund på den skånska slätten.

11. VADVETJÄKKA Sveriges nordligaste nationalpark är ett fjäll med djupa grottor.

12. BLÅ JUNGFRUN Sägenomspunnen ö med släta berghällar, ädellövskog och vacker utsikt.

13. NORRA KVILL En av få urskogsartade skogar i södra Sverige.

14. TÖFSINGDALEN Dalgång med tallurskogar, blockmarker och forsande vatten.

15. MUDDUS / MUTTOS De stora myrnarnas och urskogarnas land.

16. PADJELANTA / BADJELÄNNDA Böljande fjällhedar och stora sjöar långt från närmaste väg.

17. STORE MOSSE Det största svenska myrområdet söder om Lappland.

18. TIVEDEN Skogslandskap med vildmarkskänsla.

19. SKULESKOGEN Kust med storslagna utsikter och världens högsta landhöjning.

20. STENSHUVUD Kustberg, ädelövskog, inbjudande hedar och stränder.

21. BJÖRNLANDET Berg, stup och storskog med spår av forna tiders bränder.

22. DJURÖ Skärgårdslandskap i Västeuropas största insjö.

23. TYRESTA Orörd storskog strax söder om Stockholm.

24. HAPARANDA SKÄRGÅRD Skärgårdslandskap med långgrunda sandstränder.

25. TRESTICKLAN Väglös ödemark med milsvida utsikter från tallklädda bergsryggar.

26. FÄRNEBOFJÄRDEN Mosaik av lövrika skogar och vatten vid nedre Dalälven.

27. SÖDERÅSEN Lövskogar, rasbranter, strömmande vattendrag och ett rikt växt och djurliv.

28. FULUFJÄLLET Här vid Sveriges högsta vattenfall möter urskogen fjället som är vitt av lav.

29. KOSTERHAVET Artrikt havs- och skärgårdsområde med landets enda korallrev.

30. ÅSNEN Insjöskärgård med hundratals öar. Gammal skog med bok och tall.

LAPONIA
WORLD HERITAGE IN SWEDISH LAPLAND

KONTAKT
www.laponia.nu
info@laponia.nu

Texter:
Thomas Öberg och Elin Anna Labba